

*Miodrag Bjelić: „Požeški
narodnooslobodilački partizanski odred”*

Povodom 40-godišnjice ustanka naroda i narodnosti Jugoslavije u izdanju *Historijskog instituta Slavonije i Baranje* pojavila se i knjiga Miodraga Bjelića »Požeški narodnooslobodilački partizanski odred«. Predgovor je napisao akademik dr Dušan Čalić. Na oko 330 stranica teksta, tabela, pregleda, skica, fotografija i spiskova boraca, dobivamo na znanstveno seriozan način iznesen fenomen partizanskog odreda. Autor, koji je i sam bio komandant Požeškog narodnooslobodilačkog partizanskog odreda od 13. XII 1943. do 7. VIII 1944. godine, istraživačko-dokumentarnim načinom prezentira nastanak, razvojni put, aktivnost, uvjete djelovanja i postignute rezultate odreda.

Razrađujući taktički i teritorijalni sadržaj odreda, u ovoj monografiji autor neprekidno odslikava i kontekst šire vojno-političke situacije u Slavoniji i Jugoslaviji i tako posebno apostrofira ulogu i značaj teritorijalne komponente narodnooslobodilačkog rata.

Bitno i kvalitetno u monografiji jeste postupno i razvojno naučno-historijsko obrađivanje svih aktivnosti odreda, od borbenog puta, političkog djelovanja, vojne izgradnje, kadrovske i organizacionog stvaranja i razvijanja do bilance rezultata. Ovakvom metodom obrade građe prevaziđen je memoarski i spisateljski oblik rada, koji bi se eventualno mogao pretpostaviti s obzirom na to da je autor jedno vrijeme bio komandant tog odreda.

U prvom dijelu ove knjige obrađeni su i ocijenjeni uvjeti nastanka i razvitka Požeškog narodnooslobodilačkog partizanskog od-

reda. Analizom i ocjenom političkih prilika u slavonskopožeškom i posavskom području nakon okupacije Jugoslavije 1941. godine, učinjen je još jedan vrijedan prilog tezi o objektivnoj uslovljenosti i autohtonosti narodnooslobodilačkog pokreta i narodnooslobodilačke borbe.

Drugi dio monografije, koji je i najopširniji, obrađuje borbeni put Požeškog narodnooslobodilačkog partizanskog odreda. Uz serioznu faktografiju i preciznu analizu događaja, u ovom poglavlju susrećemo mnoštvo analitičkih opaski, inventivnih taktičkih interpretacija. Kontinuitet borbenog i neborbenog djelovanja odreda obuhvatnost i opseg rada u odredu, već i na prvi pogled pokazuje narodni i općedruštveno uslovljeni karakter narodnooslobodilačkog partizanskog odreda. Akcije odreda na prugu Beograd — Zagreb, kao saobraćajnu osovinu između srednje Evrope i Bliskog istoka, čišćenje Požeške kotline, zaštita žetve, borba protiv trupova, oslobađanje Slavonske Požege i brojne veće ili manje akcije i borbe, samo je mala ilustracija aktivnosti i borbenih uspjeha odreda. Uzimajući u obzir samo značajnije akcije koje je odred izveo u toku svog postojanja, vidljivo je da je on u prosjeku svakih osam dana vodio borbu s njemačkim ili ustaško-domobranskim snagama. Ako se uzmu višednevne borbe u sastavu operativnih jedinica, onda je odred vodio borbu u prosjeku svaki šesti dan.

Analize uspjeha načina rukovođenja i komandovanja i borbenih priprema koje su se u odredu njegovale, konkretan su izraz i vremenu primjeren oblik općenarodnog i područstvljenog koncepta borbe. Takav metod rada zaslužuje pažnju i danas kao revolucionarno iskustvo. Ekonomske akcije odreda, rad na obuci boračkog i starješinskog kadra, političko djelovanje u narodu, ideološko-političko osposobljavanje u odredu i rad s omladinom, ukazuju nam na ogromnu aktivnost odreda, a s tim i na mogućnost takvog rada u eventualnom odbrambenom ratu. Upravo zato, dajući nam ovako obrađenu materiju, monografija o Požeškom narodnooslobodilačkom partizanskom odredu je vrlo slojevit tekst, od velikog značaja ne samo za historiju Slavonije, već mnogo šire, ne samo prostorno, već i po značaju o svim važnijim pitanjima iz partizanskog načina ratovanja.

Treći dio monografije posvećen je političkom i drugom djelovanju Požeškog narodnooslobodilačkog partizanskog odreda i, ponovno, kao školski primjer, ukazuje na jedinstveno političko i vojno djelovanje partizanskih odreda, na integralnost svih oblika otpora. Velik odgojni značaj ima iskustvo iz rada odreda, koje ističe inicijativnost i odgovornost pojedinca i vojnog kolektiva, kolektivnu verifikaciju svačijeg rada, što je bio temeljni uvjet za izgradnju novih

društvenih odnosa. Primjeri pokazuju da je Požeški narodnooslobodilački partizanski odred, kao i mnogi drugi, stalno vodio borbu za političku pobjedu u masama, za širenje pokreta, za istinsko pokretanje politički još neprobuđenih masa, a ne za momentalne uspjehe. To nam pokazuje važnost i pokreta. U tome se ogleda razlika naše narodnooslobodilačke borbe od običnog rata.

I na kraju spiskovi poginulih i preživjelih boraca, komandanata i komesara, dugi spiskovi ponosa i poštovanja sebi i svom narodu.

Monografija je uspješno prikazala revolucionarnu ulogu jednog partizanskog odreda, koji je bio i teritorijalna i taktička jedinica, u širem kontekstu ratnih vojnih i političkih događaja.

IVO BIJELIĆ